

Dnro V/32774/2025

Julkaistu 4.8.2025

Tupakkalain alaisten tuotteiden omavalvonta

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Sisällys

Johdanto.....	2
1 Omavalvonnan muistilistat	3
2 Viranomaisvalvonta ja seuraamukset	4
3 Tuotteet, joita myyntikielto ja omavalvontavelvollisuus koskee	4
4 Omavalvontasuunnitelman sisältö	6
4.1 Omavalvonnan vastuuhenkilö.....	7
4.2 Luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee	7
4.3 Kirjaukset uusien työntekijöiden perehdytyksistä	8
4.4 Kirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista sekä välitysepäilyistä	8
4.5 Kirjaukset ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä.....	9
4.6 Kuvaus siitä, miten varmistetaan, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädettyt ilmoitukset ja että tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia	9
5 Omavalvontasuunnitelman säilyttäminen ja esittäminen valvontaviranomaiselle	10
6 Ostotilanteen jatkuva valvonta	10
7 Lainsäädäntö	11

Johdanto

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja muiden tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden ja sähkösavukkeiden myynti alle 18-vuotiaille on kielletty. Myyntikiellon tarkoituksena on estää alaikäisiä saamasta kyseisiä tuotteita käyttöönsä ja siten ehkäistä lasten ja nuorten tupakoinnin aloittaminen. Omavalvontasuunnitelman avulla elinkeinonharjoittaja varmistaa tupakkalain myyntikieltojen noudattamisen.

Tupakkatuotteista, sähkösavukkeista, nikotiininesteistä, höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä, poltettavaksi tarkoitetuista kasviperäisistä tuotteista sekä savuttomista nikotiinituotteista tulee tehdä tupakkalain mukaiset ilmoitukset Valviralle sekä Euroopan komissiolle. Ilmoitusten tarkoituksena on varmistua siitä, että markkinoilla olevat tuotteet ovat niitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisia. Tupakkalaissa on paljon säädöksiä koskien tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia. Omavalvontasuunnitelma parantaa elinkeinonharjoittajan mahdollisuutta tunnistaa mahdolliset lainvastaiset tuotteet ja olla ottamatta niitä myyntiin. Samalla elinkeinonharjoittaja tukee valvojan viranomaisen tehtävää tupakkalain vastaisen toiminnan ehkäisemiseksi.

Tämä opas on tarkoitettu elinkeinonharjoittajien apuvälineeksi omavalvonnan toteuttamisessa ja myymälähenkilökunnan perehdyttämisessä. Elinkeinonharjoittaja voi ottaa Valviran laatimat omavalvontasuunnitelman mallin ja lomakkeet käyttöön sellaisenaan täyttämällä niihin myyntipaikkakohtaiset tiedot tai räätälöidä suunnitelman omiin tarkoituksiinsa sopivaksi. Ne eivät kuitenkaan ole viranomaismääräyksiä, vaan jokainen voi laatia itse omavalvontasuunnitelmansa sosiaali- ja terveysministeriön tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden myynnistä antaman asetuksen (593/2016) mukaisesti. Tämä opas korvaa Valviran aiemman omavalvontaoppaan drno V/9508/2022.

ratkaisija Johtaja Jussi Holmalahti

esittelijä Lakimies Minnamari Pigg

1 Omavalvonnan muistilistat

ELINKEINONHARJOITTAJAN MUISTILISTA

Elinkeinonharjoittaja on täyttänyt omavalvontavelvoitteensa, kun:

1. Myyntipaikkaan on nimetty omavalvonnan vastuhenkilö.
2. Myyntipaikassa on kirjallinen omavalvontasuunnitelma ja sitä noudatetaan.
3. Omavalvontasuunnitelmassa on luettelo niistä tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee.
4. Vaaditut omavalvontakirjaukset on tehty.
5. Henkilökunta on perehdytetty omavalvontaan.
6. Omavalvontasuunnitelma on yhtenä kokonaisuutena myyntipaikan työntekijöiden saatavilla.
7. Omavalvontakirjaukset säilytetään kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kahden kalenterivuoden ajan.
8. Seuranta toimii ja omavalvontasuunnitelma päivitetään aina tarvittaessa.
9. Myyntipisteet on sijoitettu siten, että tuotteiden myyjä voi jatkuvasti valvoa ostotilannetta.
10. Myyntilupa-asiakirja sekä myyntikielto ovat esillä ja asiakkaiden nähtävillä, jokaisessa myyntipisteessä.
11. Tuotteita myyvä henkilö on vähintään 18-vuotias. Alle 18-vuotias myy tuotteita vain 18 vuotta täyttäneen henkilön valvonnan alaisena.
12. Elinkeinonharjoittaja on varmistunut siitä, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetyt ilmoitukset ja että tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia.

MYYJÄN MUISTILISTA

1. Älä koskaan myy alaikäiselle tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, savuttomia nikotiinituotteita ja muita tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita.
 - Sinulla on velvollisuus kieltäytyä myymästä alaikäiselle ja se merkitsee oikeutta kieltäytyä myymästä henkilölle, joka ei voi todistaa ikäänsä!
2. Tarkasta alaikäiseltä näyttävän nuoren ikä.
 - Ikä tarkastetaan viranomaisen myöntämästä kuvallisesta asiakirjasta, josta ostajan ikä voidaan luotettavasti todeta.
3. Jos nuori ei voi tai ei halua esittää henkilötodistustaan, älä myy hänelle tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, savuttomia nikotiinituotteita ja muita tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita.

4. Tee omavalvontakirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä sekä muut mahdolliset omavalvontakirjaukset. Ellet tiedä miten toimia, kysy neuvoa omavalvonnan vastuuhenkilöltä.

2 Viranomaisvalvonta ja seuraamukset

Omavalvonnan toteutumista valvovat ensisijaisesti kunnat, joiden viranhaltijoille omavalvontasuunnitelma on pyydettyäessä esitettävä. Jollei elinkeinonharjoittaja ohjauksesta ja neuvonnasta huolimatta laadi tai noudata omavalvontasuunnitelmaa, kunta voi asettaa velvoitteiden toteuttamisen edistämiseksi määräyksen ja sen tehosteeksi uhkasakon.

Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden myyminen alle 18-vuotiaalle on tupakkalain 109 §:n mukaan tupakan myyntirikoksena rangaistava teko. Jos kunta valvontatoimissaan havaitsee, että tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita on myyty alaikäiselle, kunta voi antaa elinkeinonharjoittajalle kirjallisen varoituksen. Jos elinkeinonharjoittaja valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta tai rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä alle 18-vuotiaalle, voi kunta peruuttaa tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiluvan vähintään viikon ja enintään kuuden kuukauden määräajaksi. Lupa voidaan peruuttaa tietyin edellytyksin myös pysyvästi.

3 Tuotteet, joita myyntikielto ja omavalvontavelvollisuus koskee

Myyntin omavalvontavelvollisuus koskee tuotteita, joita ei tupakkalain nojalla saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle. Näitä tuotteita ovat tupakkatuotteet, nikotiininesteet, tupakan vastikkeet, tupakointivälineet ja sähkösavukkeet.

Tupakkatuotteella tarkoitetaan kulutukseen sopivaa, tupakasta (nicotiana) kokonaan tai osittain koostuvaa tuotetta. Tupakkatuotteita ovat muun muassa:

- savukkeet
- pikkusikarit ja sikarit
- savuketupakka, piipputupakka tai muu irtotupakka

- tupakkakasvia sisältävät yrttisavukkeet ja vesipiipputupakka

Nikotiininesteellä tarkoitetaan nikotiinia sisältävää nestettä, joka on tarkoitettu höyrystettäväksi sähkösavukkeen avulla, jonka nikotiinipitoisuus on enintään 20 milligrammaa millilitrassa ja jolla ei ole lääkelain (395/1987) 3 §:n 1 momentin mukaista käyttötarkoitusta.

Tupakan vastikkeella tarkoitetaan käyttötarkoitukseltaan tupakkatuotetta vastaavaa tuotetta, joka ei sisällä tupakkaa. Tupakan vastikkeita ovat muun muassa:

- poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet, jotka eivät sisällä tupakkaa
- sähkösavukkeissa käytettäväksi tarkoitetut nikotiinittomat nesteet
- nikotiinittomat nuuskan kaltaiset pussit (esimerkiksi energia tai yrttinuuska)
- höyrykivet.

Savuttomalla nikotiinituotteella tarkoitetaan tupakan vastiketta, joka vastaa käyttötarkoitukseltaan savutonta tupakkatuotetta (purutupakkaa, nenänuuskaa tai nuuskaa), ja joka sisältää nikotiinia. Savuttomia nikotiinituotteita ovat esimerkiksi nikotiinipussit.

Tupakointivälineellä tarkoitetaan tupakoinnissa tai sen valmistelussa pääasiassa käytettäväksi tarkoitettua välinettä tai tarviketta. Tupakointivälineitä ovat seuraavat tavarat ja tavararyhmät:

- savukepaperi, myös lehtiöinä tai hylsyinä
- savukkeenkiertimet tai niihin rinnastettavissa olevat laitteet ja esineet
- tupakkatuotteisiin kuuluvat tai niihin liitettävät suodattimet, kuten suodattavat piipunpesät ja suodatinpanokset
- sikarin ja savukkeenimukkeet tai niihin rinnastettavissa olevat tavarat sekä niiden osat
- tupakkapiiput, piipunpesät, -varret ja muut -osat
- sikarien ja savukkeenimukkeiden tai niihin rinnastettavissa olevien tavaroiden sekä osien ja tupakkapiippujen, piipunpesien, -varsien ja muiden piipun osien tarvikkeet, kuten piipunpuhdistajat
- tuhkakupit ja niihin rinnastettavat tavarat

- tupakointiin tai sen valmisteluun käytettävät esineet, kuten vesipiiput ja piipputelineet
- kuluttajien käytössä olevat tupakkatuotteiden säilytyskotelot, -pussit, -rasiat, -tölkit ja muut niiden kaltaiset tavarat
- tupakansytyttimet riippumatta niiden toimintatavasta sekä niiden osat kuten ulkokuoret, uurretut hankauspyörät, tyhjät tai täytetyt polttoainesäiliöt sekä muut edellä mainitsemattomat tavarat, joita käytetään pääasiassa tupakointiin tai sen valmisteluun, kuten sikarinpään leikkurit ja piipunpoltossa käytettävät apuvälineet.

Tulitikut eivät ole tupakointivälineitä.

Sähkösavukkeella tarkoitetaan tuotetta, jonka avulla voidaan hengittää sisään nikotiinipitoista höyryä suukappaleen kautta, sekä kyseisen tuotteen osia.

4 Omavalvontasuunnitelman sisältö

Omavalvontasuunnitelma on elinkeinonharjoittajan toteuttaman omavalvonnan perusta. Omavalvontasuunnitelma on päivitettävä aina tarvittaessa. Päivityksen perustana voivat olla esimerkiksi myynnistä saadut kokemukset ja tehdyt omavalvontakirjaukset.

Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot ja ohjeet:

- omavalvonnan vastuhenkilö
- luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee
- kirjaukset uusien työntekijöiden perehdytyksistä
- kirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista sekä välitysepäilyistä
- kirjaukset ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä
- tieto siitä, miten varmistetaan, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetyt ilmoitukset ja että tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia

4.1 Omavalvonnan vastuuhenkilö

Myyntikiellon noudattamista ja omavalvontaa varten elinkeinonharjoittajan tulee nimetä vähintään yksi omavalvonnan vastuuhenkilö. Nimetty vastuuhenkilö voi olla elinkeinonharjoittaja itse, tai hän voi nimetä myyntipaikkaan erikseen omavalvonnan vastuuhenkilön, joka huolehtii omavalvontasuunnitelmaan liittyvien tehtävien käytännön toteuttamisesta. Elinkeinonharjoittaja vastaa kuitenkin aina itse toimintansa lainmukaisuudesta. Omavalvonnan vastuuhenkilön nimi kirjataan omavalvontasuunnitelmaan.

Vastuuhenkilön tulisi mahdollisuuksien mukaan olla esihenkilöasemassa, mutta kuitenkin käytännön kosketuksessa myyntityöhön. Vastuuhenkilön olisi hyvä olla työvuorossa liikkeen aukioloaikana, mutta tämä ei ole ehdoton edellytys. Vastuuhenkilön puoleen myyjä voi kääntyä tarvitessaan lisäohjeita tai tukea.

Vastuuhenkilön (elinkeinonharjoittajan) tulisi:

- huolehtia yleisesti siitä, että omavalvonta toimii myyntipaikassa
- perehdyttää uudet työntekijät myyntikieltojen noudattamiseen ja omavalvontaan
- varmistaa, että jokainen myyntiin osallistuva tietää ja osaa toimia siten, ettei tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita myydä alle 18-vuotiaille ja tietää menettelytavat ongelmatilanteissa
- seurata, että myyjät toimivat annettujen menettelytapaohjeiden mukaisesti
- varustaa myyntipaikka erillisellä lomakkeella, vihkolla tai muulla muistiinpanovälineellä, johon tehdään omavalvontakirjaukset
- varmistaa, että omavalvontakirjaukset ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä tehdään myyntipaikassa
- kirjata toteutetut uusien työntekijöiden perehdytykset sekä ongelmatilanteiden tai viranomaisien tarkastusten johdosta toteutetut toimenpiteet.

4.2 Luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee

Omavalvonnan vastuuhenkilön tai elinkeinonharjoittajan on laadittava luettelo niistä myynnissä olevista tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee.

Omavalvontavelvollisuus koskee tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, savuttomia

nikotiinituotteita ja muita tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä ja sähkösavukkeita.

4.3 Kirjaukset uusien työntekijöiden perehdytyksistä

Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää selvitys siitä, miten uusien työntekijöiden perehdytys toteutetaan palvelussuhteen alussa. Näin elinkeinoharjoittaja varmistaa, että henkilökunta tietää ja osaa toimia siten, ettei tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita myydä alle 18-vuotiaalle.

Koulutus toteutetaan elinkeinoharjoittajan tarkoituksenmukaiseksi katsomalla tavalla. Sen on kuitenkin oltava sisällöltään sellaista, että henkilökunta tuntee:

- myyntikieltoikärajat
- myyntikiellon kohteena olevat tuotteet
- menettelytavat henkilötodistusten kysymisessä
- menettelytavat ongelmatilanteissa (esim. ostajan uhkaava käytös, väärennetyt paperit) ja välitysepäilyissä
- velvollisuudet omavalvontakirjausten tekemisessä.

Henkilökunnalle annettavasta koulutuksesta tehdään omavalvontakirjaukset. Kirjaukset tehdään Valviran laatiman omavalvontasuunnitelman mallin lomakkeelle 1 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

4.4 Kirjaukset ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista sekä välitysepäilyistä

Tupakkatuotteita, nikotiininesteitä, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä tai sähkösavukkeita ostavaa nuorta, joka myyjän arvion mukaan voi olla alaikäinen, on pyydettävä todistamaan henkilöllisyytensä iän varmistamiseksi. Ikä tarkistetaan esimerkiksi kuvallisesta henkilökortista, ajokortista tai passista. Jos nuori tarjoaa vain selityksiä, tai kieltäytyy esittämästä henkilötodistusta, hänelle ei saa myydä kyseisiä tuotteita.

Ongelmatilanteita ovat esimerkiksi väärennetyn tai toisen henkilön henkilötodistuksen esittäminen, asiakkaiden uhkaava käytös ja asiakasvalitukset sekä välitysepäilyt. Ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä on tehtävä omavalvontakirjaukset. Nämä kirjaukset suositellaan tehtävän omavalvontasuunnitelman mallin lomakkeelle 2 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

Anniskelu- tai henkilöstöravintolassa ja muussa vastaavassa myyntipaikassa, jossa asioi vain poikkeuksellisesti alle 18-vuotiaita, ikätarkastuksiin liittyvistä myynnin ongelmatilanteista ja välitysepäilyistä kirjaukset saadaan toteuttaa kirjaamalla omavalvontasuunnitelmaan yhteenveto vuoden aikana tehdyistä havainnoista.

4.5 Kirjaukset ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä

Tupakkatuotteiden myynnissä kohdattujen ongelmien tai viranomaisten tarkastusten yhteydessä havaittujen tupakan myyntipaikassa esiintyvien ongelmien korjaamiseksi tehdyistä toimenpiteistä tehdään omavalvontakirjaukset. Kirjaus tehdään lomakkeelle 3 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

Korjaustoimenpide voi olla esimerkiksi henkilökunnalle annettu koulutus väärennetyn henkilötodistuksen tunnistamisessa tai myymälässä käyttöön otettu turvajärjestelmä.

4.6 Kuvaus siitä, miten varmistetaan, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädettyt ilmoitukset ja että tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalaissa säädettyjen vaatimusten mukaisia

Omavalvontasuunnitelmassa tulee kuvata, miten elinkeinonharjoittaja varmistuu siitä, että myynnissä olevista tupakkatuotteista, sähkösavukkeista, höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä, täyttösäiliöistä, kasviperäisistä poltettavaksi tarkoitetuista tuotteista ja savuttomista nikotiinituotteista, on tehty tupakkalain 3 ja 4 luvussa tarkoitetut ilmoitukset Valviralle ja Euroopan komissiolle. Valviran julkisesta tuotehausta (<https://tupakkarekisteri.valvira.fi/tuoteilmoitukset>) löytyvät tiedot tehdyistä ilmoituksista.

Omavalvontasuunnitelmassa tulee myös olla kuvaus siitä, miten elinkeinonharjoittaja varmistaa, että myynnissä olevien tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, täyttösäiliöiden, höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden sekä savuttomien nikotiinituotteiden pakkaukset ovat tupakkalain 5 luvussa ja 117 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisia. Varmistamisessa voi käyttää hyödyksi Valviran laatimaa tarkastuslistaa.

5 Omavalvontasuunnitelman säilyttäminen ja esittäminen valvontaviranomaiselle

Omavalvontasuunnitelma on pidettävä yhtenä kokonaisuutena myyntipaikan työntekijöiden saatavilla. Se voidaan yhdistää osaksi elintarvikehuoneiston muita omavalvontasuunnitelmia. Omavalvontasuunnitelmaan tehtävät kirjaukset on säilytettävä kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kahden kalenterivuoden ajan.

Omavalvontasuunnitelma on pyydettyäessä esitettävä valvontaviranomaiselle. Maininta esittämisvelvollisuudesta on hyvä sisällyttää omavalvontasuunnitelmaan. Kunnan tarkastusten johdosta toteutetuista toimenpiteistä on tehtävä omavalvontakirjaus.

Viranomaisen antama asiakirja, esimerkiksi tarkastuspöytäkirja, lausunto tai muistio voidaan liittää sellaisenaan omavalvontasuunnitelman yhteyteen tai omavalvontakansioon.

Vastuuhenkilö tai myyjä voi tehdä erillisen viranomaisen toimenpidettä koskevan kirjauksen myös lomakkeelle 3 tai erilliseen muistiinpanovälineeseen.

6 Ostotilanteen jatkuva valvonta

Omavalvontavelvollisuuden kannalta on olennaista huomioida, että myyjän on oltava paikalla myyntipisteessä niin, että tämä pystyy jatkuvasti valvomaan tupakkatuotteen, savuttoman nikotiinituotteen ja muun tupakan vastikkeen, tupakointivälineen, sähkösavukkeen ja nikotiininesteen ostotilannetta. Myyntipaikan jokaisessa myyntipisteessä on oltava jatkuvasti myyjä, joka valvoo lueteltujen tuotteiden ostotilanteita. Näin ollen myyjän taukojen aikana myyntipiste on suljettava tai kassalle on tultava tauon ajaksi toinen myyjä.

Ostotilanteella tarkoitetaan tuotteen valitsemisen, maksamisen ja vastaanottamisen yhdistelmää. Näin ollen kaikki sellaiset tilanteet, joissa asiakas valitsee esimerkiksi tupakkatuotteita, nikotiininesteitä tai savuttomia nikotiinituotteita maksaa tuotteen kassalle tai saa ne haltuunsa, katsotaan tuotteen ostotilanteiksi ja näitä kaikkia on myyjän voitava jatkuvasti valvoa. Tämä tarkoittaa, että myyntipisteet on sijoitettava myyntipaikassa siten, että ostotilanteen jatkuva valvonta on mahdollista toteuttaa.

Tupakkatuotteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja muiden tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti automaattisesta myyntilaitteesta on kielletty. Kiellon tarkoituksena on ensisijaisesti tehostaa tuotteiden ikärajavaivontaa. Automaattisella myyntilaitteella tarkoitetaan laitetta, josta asiakas valitsee ja johon hän maksaa tuotteen ja josta tuote myös luovutetaan. Päivittäistavarakaupoissa käytössä olevat tupakkatuotteiden valintalaitteet eivät ole tupakkalaissa tarkoitettuja automaattisia myyntilaitteita.

7 Lainsäädäntö

Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myynnin omavalvonnan perusta on tupakkalaissa. Omavalvontasuunnitelmasta on säädetty yksityiskohtaisemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden myynnistä (593/2016). Alle on listattu ne tupakkalain ja myyntiasetuksen säännökset, jotka koskevat omavalvontaa.

Tupakkalaki

53 § Kielto myydä alaikäisille

- Tupakkatuotteita, nikotiininesteitä ja savuttomia nikotiinituotteita ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaalle.
- Tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä ja sähkösavukkeita ei saa elinkeinotoiminnassa myydä tai muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle.
- Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tuotteiden myyntipisteessä on oltava myynnin ikärajoista kertova ilmoitus, joka on asiakkaiden hyvin havaittavissa.

54 § Omavalvontasuunnitelma

- Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi. Lisäksi elinkeinonharjoittajan tulee kuvata omavalvontasuunnitelmassa, kuinka varmistuu siitä, että tuotteista on tehty tupakkalaissa säädetty ilmoitukset ja että tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalain vaatimusten mukaisia.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden myynnistä

3 § Omavalvonnan vastuuhenkilö

- Tupakkalain 53 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tuotteita myyvän elinkeinonharjoittajan on nimettävä vähintään yksi omavalvonnan vastuuhenkilö, joka huolehtii omavalvontasuunnitelmaan liittyvien tehtävien käytännön toteuttamisesta.

4 § Omavalvontasuunnitelman sisältö ja laatiminen

- Tupakkalain 54 §:ssä tarkoitetussa omavalvontasuunnitelmassa on oltava:
 - 1) tieto omavalvonnan vastuuhenkilöstä;
 - 2) luettelo tuoteryhmistä, joita omavalvonta koskee;
 - 3) kuvaus siitä, miten myyjä varmistaa, että valmistaja tai maahantuoja on tehnyt myynnissä olevista tupakkatuotteista, sähkösavukkeista, höyrystettäväksi tarkoitetuista nikotiinittomista nesteistä, täyttösäiliöstä, poltettavaksi tarkoitetuista kasviperäisistä tuotteista ja savuttomista nikotiinituotteista tupakkalain 3 ja 4 luvussa tarkoitetut ilmoitukset;
 - 4) kuvaus siitä, miten myyjä varmistaa, että myynnissä olevien tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden, täyttösäiliöiden, höyrystettäväksi tarkoitettujen nikotiinittomien nesteiden, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden sekä savuttomien nikotiinituotteiden pakkaukset ovat tupakkalain 5 luvussa ja 117 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisia.
- Tukkumyyntipaikan omavalvontasuunnitelmasta on 1 momentissa säädetyn lisäksi käytävä ilmi, miten myyjä varmistaa, että tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden tukkumyynti tapahtuu tupakkalain 60 §:ssä säädetyn mukaisesti.
- Omavalvontasuunnitelma on päivitettävä tarvittaessa. Omavalvontasuunnitelmaan on tehtävä seuraavat kirjaukset:
 - 1) toteutetut uusien työntekijöiden perehdytykset;
 - 2) ikätarkastuksiin liittyvät myynnin ongelmatilanteet sekä välitysepäilyt;
 - 3) ongelmatilanteiden ja viranomaisten tarkastusten vuoksi toteutetut toimenpiteet.

- Anniskelu- tai henkilöstöravintolassa ja muussa vastaavassa myyntipaikassa, jossa asioi vain poikkeuksellisesti alle 18-vuotiaita, 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetut kirjaukset saadaan toteuttaa kirjaamalla omavalvontasuunnitelmaan yhteenveto vuoden aikana tehdyistä havainnoista.
- Omavalvontasuunnitelma on pidettävä yhtenä kokonaisuutena myyntipaikan työntekijöiden saatavilla. Se saadaan yhdistää osaksi elintarvikehuoneiston muita omavalvontasuunnitelmia. Edellä 3 momentissa tarkoitetut kirjaukset on säilytettävä kuluvan kalenterivuoden ja sitä seuraavan kahden kalenterivuoden ajan.

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto, Valvira

Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
PL 43, 00521 Helsinki
Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi

Puhelin 0295 209 111
kirjaamo@valvira.fi
valvira.fi